

Читай про Львів!

Петро Луцик

МАНУСКРИПТ
з минулого

CF FOLIO

Петро Михайлович Лущик

Манускрипт з минулого

Серія «Читай про Львів!»

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=45061396

Манускрипт з минулого:

Аннотація

Новий роман Петра Лущика «Манускрипт з минулого» – це своєрідний «спін-офф» (відгалуження) епопеї про коронування Данила Галицького.

В одному зі спальних районів Львова виявили тіло молодої успішної жінки, яка там не мешкала; наступного дня у далекому селі трагічно загинув чоловік, котрий робив у неї ремонт. Чи пов'язані між собою ці смерті і яке вони мають відношення до того далекого часу, коли княжий Львів уперше став польським?

Розв'язати цей ребус доручено досвідченому слідчому Орестові Гайовому. Разом зі стажером Веніаміном Соколовським та журналісткою Олесею Каштан він крок за кроком наближається до його розгадки. Та чи під силу їм це?..

Содержание

Львів, 1340 рік	4
Наші дні	19
I	19
II	32
III	43
IV	51
V	66
Кінець ознакомительного фрагмента.	77

Лущик Петро Михайлович

Манускрипт з минулого

Львів, 1340 рік

Тріумфу не вийшло.

Одному Богу відомо, на що саме розраховував король Польщі Казимир III, можливо, на радісну зустріч хоча б якоїсь частини містян або чекав від іншої частини хоч якогось супротиву, але вже точно не на таке.

Жителі Львова, що стояли обабіч дороги, якою в оточенні численної військової знаті на довгоногому, масті воронячого крила, жеребцеві в'їжджав новий правитель у місто, тримали мертву тишу. Ні тобі радісних викриків на честь короля, ні тобі захоплених зітхань місцевих панянок, серед яких чіпке око Казимира зауважило недурні личка, ні, на лихий кінець, хоч цього і найменше хотілося Казимиру саме у цей день, прокльонів чи, не дай боже, погроз!

Нічого! Лише мертва тиша! І це у такий день! Адже саме сьогодні йому, милістю Божою королю Польщі, виповнюється тридцять років, і він має право зробити собі воістину королівський подарунок: до всіх своїх попередніх титулів приєднати ще один – «король Руської землі». Здавалося, увесь напрацьований раніше розвиток подій, над яким

думали найкращі уми Корони, коли були відкинуті найкращі, на думку Казимира, варіанти, а залишився найпростіший, такий, що аж ніяк не відповідав важливості такої події, полетів шкереберть тоді, коли почет короля Польщі минув міську браму, крізь яку зазвичай потрапляли у Львів подорожні з Кракова. На превелике розчарування Казимира, ніхто з роззяв, що висипали на вулицю подивитися на свого нового господаря, не здогадався викрикнути таке звичне для нього: «Нех жие круль!» І заради цього він одягнув свій найкращий одяг і надів знамениту корону? Заради цих невдячних смердів, котрі вже й забули, як повинен виглядати справжній правитель?

А жителі міста обабіч вулиці мовчали, бо просто не розуміли, що відбувається. Не минуло і трьох тижнів, відколи містом, як грім серед ясного неба, прокотилася неймовірна звістка, що бояри на чолі з Данилом Тобільським, невдоволені симпатіями правителя до латинян, отруїли руського короля Юрія Болеслава. Напевне, навіть невиправданий оптиміст не сумнівався, що поляки не залишать цей вчинок непокараним, але ніхто не сподівався, що це станеться так швидко. Не встигли придворні покласти над труною з покійним королем кам'яну плиту, як містом пронеслася тривожна чутка – до Львова стрімко наближається польська армія, котру веде сам Казимир. У містян не було причин любити покійного Юрія Болеслава, але він, як-не-як, був онуком самого Юрія Львовича, а серед старожилів зустрічалися ті, котрі ще

пам'ятали сина Лева. Останні розпорядження Юрія віддали-
ли від нього навіть тих нечисленних прихильників, які ще
залишалися у Львові. Коли ж до бояр просочилися чутки,
що на руські землі король збирається запросити латинян і
запровадити владу Папи, терпець урвався. Звичайно, люби-
ти короля перестали всі, але й убивати було даремно, адже
зовсім поруч за всім спостерігав молодий амбітний поляк.

І все ж ніхто не думав, що він з'явиться так швидко.

Нічого не розумів і Лютослав, оружник королівської дру-
жини. Йому заледве виповнилося двадцять років, але він за
своє таке недовге життя встиг побувати на прикордонних
заставах у Карпатах – чи не найнебезпечнішому погранич-
чі Руського королівства. Разом з іншими дружинниками – і
оружниками, і стрільцями – він був готовий стати на захист
королівства й був певен, що це вдасться. Яким же було йо-
го здивування отримати наказ залишатися на місці й навіть
поміняти кольчугу на звичайний одяг! І ось він стоїть разом
з іншими городянами та спостерігає за бундючним Казими-
ром, що збирається господарювати у його місті.

Від злості Лютослав до хрускоту стиснув кулаки. Цей
хрускіт почув літній чоловік, що стояв поруч. Він здивовано
подивився на дужу постать Лютослава, видно, одразу впізнав
у ньому дружинника, потім перевів погляд на обличчя.

– І чому ти тут? – поцікавився він. – І де твій меч?

Не дочекавшись відповіді (а, може, і не чекав на неї зов-
сім), презирливо сплюнув собі під ноги.

Це не сподобалося якійсь жінці, котра тримала у руці невеликий кошик з гнучкої лози. Видно, вона поверталася з недалекого звідси базару і дорогою додому вирішила подивитися на дивне дійство. Жінка дещо відступила вбік, неначе боялася, що сердитий чоловік плюне знову і на цей раз саме у неї.

– Чого ви причепилися? – невдоволено запитала вона. – Що він винен перед вами?

– Винен! – упевнено відповів співрозмовник. – На його місці я не стовбичив отак, як він, а дістав би меча і показав цим зайдам, що ми тут господарі.

– То чого не показуєте?

– Своє я вже відмахав! – злобно відказав чоловік. – Ще за Лева Юрійовича.

Тільки тепер Лютослав зауважив, що у чоловіка правий рукав сорочки пустий і заправлений за мотузяний пояс. Він винувато потупив погляд, востаннє подивився на штандарт польського короля – білого орла на червоному полотні – і мовчки покинув невеликий натовп. Він уже збирався завернути у найближчу вуличку, щоб якнайшвидше піти додому, як несподівано для себе наштовхнувся на Добромира, свого безпосереднього начальника.

– Добре, що тебе зустрів, Лютославе! – тихо сказав він. – Пішли зі мною!

– Куди? – запитав Лютослав.

– Пішли. Дорогою скажу!

Лютослав не сперечаючись рушив за Добромиром. Той був від нього на вісім років старший і мав репутацію безшабашного рубаки. Проте Лютослав зауважив одну особливість Добромира: він ніколи нічого не робив, не перебравши, здавалося б, усі варіанти. Можливо, саме ця його здатність вражувати усі ходи і берегла Добромира від смерті. А дивився кістлявій у вічі (чи в її пусті очниці) він не один раз.

Йшли мовчки. Проминувши вузьку вуличку, Добромир звернув наліво. Далі починалися безладно розташовані будинки, в яких добре ховатися дітворі, але не ходити поважним дружинникам, хоча й без обладунків і неозброєними.

– Куди ти мене ведеш? – не втерпів Лютослав після того, як вони перетнули ще якусь вуличку.

– Уже прийшли.

На здивування Лютослава будинок, перед яким зупинився Добромир, не мав ніякого стосунку ні до королівської дружини, ні до магістрату міста. Але юнак пам'ятав, що тут жив Теодор Варра, один із боярів, котрі отруїли Юрія Болеслава.

– Тут? – здивувався Лютослав.

– Так. І тебе там чекають, – підтвердив Добромир.

– А ти не підеш? – поцікавився юнак.

Йому стало незатишно.

– Чекають на тебе одного. Іди, а то хтось може зауважити, що ми тут стовбичимо. Не всі ж пішли дивитися на нового короля!

У тоні Добромира Лютослав почув нотки докору. Він не

встиг нічого відповісти, як Добромир злегка підштовхнув його у спину.

– Іди! І нічому не дивуйся!

Не озираючись, Лютослав відчинив двері й опинився у невеликій кімнаті, заставленій повсякденними домашніми речами. За дверима навпроти було чути приглушені чоловічі голоси. Напевне, саме туди йому і належить іти.

Страху не було, і Лютослав упевнено відчинив другі двері. При його появі двоє чоловіків повернули до нього голови. Лютослав зупинився як укопаний. Він сподівався зустрітися з управителем Варрою, адже все ж це його дім, але побачити ще й Данила Тобільського було зовсім неймовірним.

– Довго ж тебе довелося чекати! – У голосі Тобільського Лютослав вловив невдоволення.

– Я...

– Прийшов – і забудемо про це! – продовжив Тобільський.
– Приступимо до справи негайно. Часу на словоблудство не лишилося.

Тобільський підійшов до Лютослава і став перед ним упритул. Хоч юнак і був вищий від боярина на півголови, відчув себе дрібним і нічого не вартим перед хмурым колючим поглядом.

– От що, Лютославе, ми доручаємо тобі велику таємницю королівства, – говорив Данило. – Ми не будемо запитувати тебе, чи справишся ти з цим. Нам навіть не треба знати, чи згоден ти. Повторюю: вільного часу не залишилося. Зовсім

скоро сюди можуть наскочити люди Казимира, а до того часу тебе тут не повинно бути.

Вражений почутим, Лютослав не спромігся навіть на слово. Побачивши такий стан гостя, Теодор Варра запитав:

– Ти згоден?

Перш ніж Лютослав відкрив рота, продовжив Тобільський.

– Не хочу лякати, але ти не вийдеш звідси, не сказавши «так!», – попередив він.

Лютослав закрив рота. Натомість тільки кивнув головою.

– Хочу, щоб ти зрозумів наступне. Зараз староста Дедько прийматиме у нижньому замку гостей – назвемо їх так, – продовжив Данило. – Нам стало відомо, що Казимир не затримається у Львові й майже одразу повернеться до себе у столицю. Ціною такої уступки буде передача полякам королівських регалій.

Від почутого у Лютослава перейняло подих. Зауваживши реакцію юнака, Тобільський криво посміхнувся.

– Можеш бути спокійний: полякам віддадуть копії. Майстерно зроблені, але все ж копії.

– А справжні регалії ми довіряємо тобі, Лютославе! – продовжив Варра. – І це буде тією таємницею, котру ти і твої нащадки берегтимуть доти, доки не прийде час.

Спантеличений почутим, Лютослав переводив погляд з одного співрозмовника на іншого.

– У тебе є любка? – поцікавився Тобільський.

– Є! – підтвердив Лютослав і при цьому намагався вгадати, що зараз робить Благослава.

– Ти одружишся і народиш дітей. Первістковісину передаси те, що почуєш тут, а він уже передасть своєму сину. Запам'ятай: цей ланцюжок не має перерватися ніколи! Повторюю – ніколи! Інакше на твій рід ляже прокляття.

– І зрозумій – це не просто погроза, – продовжив Вар-ра. – На тобі і твоєму родові лежатиме відповідальність за долю Русі. Кому належатиме цей предмет – той і правитиме цією землею. Полякам – вони й господарюватимуть, угорцям – то вони. Потомкам Данила – лише тоді буде Русь!

– І для всіх нас важливо, щоб це повернулося до нащадків Данила, – знову озвався Данило Тобільський.

– Але ж княжих нащадків не залишилося! – розгублено вставив Лютослав.

– Це ти так думаєш! Як і Казимир! Як, за великим рахунком, і всі решта! У нас немає підстав переконувати їх у їхній неправоті.

Десь зовсім недалеко хтось забив у дзвони.

– Казимир в'їхав у замок, – здогадався Теодор Варра. – У нас мало часу. Повторюю: у нас немає наміру вмовляти тебе, Лютославе!

– Не треба мене вмовляти, – заспокоїв його і Тобільського юнак. – Я готовий. Куди мені подіти королівські регалії?

Тобільський з Варрою усміхнулися.

– Боюся, ти нас не зрозумів, юначе, і це добре, – сказав

Данило Тобільський. – Регалії короля вже сховані в надійному місці. Тобі ми доручаємо зберігати таємницю, де вони лежать.

Із цими словами Тобільський прийняв переданий Варром скручений руркою пергамент.

– Бережи це більше своєї честі! Бережи до того часу, коли до тебе чи твоїх потомків прийде людина і зажадає віддати цей документ їй.

– Як я її упізнаю? – запитав Лютослав, розглядаючи напис на відтиску.

«ДИМИТРИА ДЯДКА ПЕЧАТЬ»

Значить, староста також знає, зробив висновок юнак. Цей вираз розуміння на його обличчі зауважив і Тобільський. Але він обмежився лише кивком голови. Натомість мовив:

– Його упізнають за такою ж справжньою печаттю. Людині, котра покаже тобі чи твоїм нащадкам печатку старости Дмитра Дедька, й належить віддати цей пергамент.

– Ти знаєш дім лихваря Уласа? – запитав Варра.

– Так.

– Підеш до нього і забереш те, що залишили йому ми. Покажеш ось цю каблучку. По ній він упізнає тебе.

Лютослав уже перестав будь-чому дивуватися і мовчки прийняв простягнутий перстень.

– Це все, що тобі треба знати. Головне, щоб у тебе були

сини, котрим належить передати почуте тут, – закінчив Данило Тобільський. – А зараз, перед тим, як піти, можеш будь-що запитати. Потім можливості вже не буде. Ми з боярином залишимо Львів. У тебе є запитання?

Лютослав зам'явся.

– Ну?..

– Тільки одне, але воно...

– Тебе цікавить, чому ми з боярином Варром убили короля Юрія, – просто сказав Тобільський.

Лютослав широко відкрив очі. Саме це він хотів запитати.

– Так от, ми його не вбивали... Так-так, не дивуйся. Нікому з бояр не вигідна смерть останнього, до того ж бездітного короля, і не лише боярам. Тобі відомо, що два роки тому у Вишеграді Казимир, маркграф Карл та угорський король також Карл вирішили передати Руське королівство Польщі, адже у Юрія не було дітей. Для нас чим пізніше помре король Юрій, тим краще. Тому передчасна смерть правителя була вигідна тільки одній людині...

– Казимиру, – здогадався Лютослав.

– Так. Тому дивуватися нічого, що він так швидко набрав військо і з'явився під стінами Львова. Ще?

Лютослав заперечливо похитав головою.

– Тоді йди. І знай: про те, що тут говорилося, ніхто не має знати! Одночасно про таємницю, передану тобі, знатимуть тільки двоє: батько і син. Більше – ніхто!

Лютослав кивнув головою і покинув кімнату. Опинив-

шись на вулиці, він намацав під одягом таємничий пергамент і швидкою ходою попрямував до свого дому. Десь там, за стінами Нижнього замку, староста Дедько передавав самовпевненому Казимиру III королівські регалії руських королів. Лютослав не бачив обличчя польського короля, але мимоволі усміхнувся. Він знав, що незваний гість повезе до себе додому одні підробки.

Удома Лютослав зустрів стривожену маму. Вона була не одна. З-за спини Лютослав зауважив не менш стривожений дівочий погляд. Благослави. У юнака одразу піднявся настрій. Він широко усміхнувся, і жінки зрозуміли, що все гаразд...

Коли зсутеніло, Лютослав, прихопивши з собою короткого ножа, попрямував до центру міста, де тримав будинок лихвар Улас. Той з'явився у Львові якихось чотири роки тому з цілим мішком дзвінкої монети. На одну частину цих грошей Улас купив будинок біля міського ринку, а іншу, значно більшу, використав для обміну. Звідки прибув Улас до Львова, де він узагалі бував до того, залишилося таємницею, але свою справу той знав. Якщо хто з торговців на ринку поблизу не тямив, скільки гривень можна отримати взамін ста венеціанських сольдо, то йшли до лихваря. Улас знав усе. Звичайно, він не забував і про себе. Його не долюблювали, але сильної ненависті до лихваря не було. Лютославу ж довелося звернутися за позикою до Уласа лише один раз. Це сталося більше року тому, коли через дурість програв у

кості певну суму. Тоді ледве вдалося розрахуватися, і Лютослав дав собі слово більше ніколи не мати справу з лихварем. Зараз же його ноги ведуть саме до Уласа, але юнак заспокоював себе тим, що це не з його волі.

Лютослав зупинився перед масивними дверима і голосно постукав. Довгий час ніхто не відкривав, і юнак уже вирішив, що нікого немає вдома, але тут гримнув засув. На порозі виник лихвар.

– Тобі чого? – невдоволено запитав він.

– Я від боярина Варри, – сказав Лютослав.

Улас підняв брови, зміряв прибулого з ніг до голови і кинув:

– Заходь!

У кімнаті, куди провів Лютослава Улас, крім невеликого кресенця, стояв лише стіл і два стільці. Запропонувавши прибулому стілець, лихвар сів навпроти.

– Я слухаю! – мовив Улас.

Замість відповіді Лютослав поклав перед Уласом каблучку.

– Я прийшов забрати те, що залишив мені Варра.

Лихвар недовірливо подивився на каблучку, повертів її в руці, намагаючись розгледіти лише йому відомі деталі. Затим поклав каблучку на стіл.

– Вона справжня, – відзначив Улас.

– Звичайно, справжня.

– Звідки вона у тебе?

– Сьогодні її мені вручив боярин, – мовив Лютослав.

– Можливо, не заперечую. Але мушу сказати тобі, що боярин Варра мені нічого не залишав, – сказав Улас.

Від почутого Лютослав відхилився назад.

– Як не залишав? – здивувався він.

– А от уяви собі! Останній раз я бачив боярина у той пам'ятний день, коли він разом з Тобільським отруїли короля. Він перед тим був тут, у мене, навіть просив позичити йому литовські копи. Я навіть не знав, що Варра збирається тікати.

Лютослав відмовлявся вірити почутому. А господар продовжив:

– Я рекомендував би тобі, шановний, забути, що ти мав навіть найменші стосунки з убивцею короля. Повір, у Батярську башту забирають навіть за значно меншу провину.

Лихвар Улас говорив про місце, куди останніми роками відправляли незгодних з королем. Якщо судити з тих чуток, що доходили до Лютослава, таких було чимало. Чесно кажучи, Батярська башта була останнім місцем, куди хотілося потрапити.

– Тому, юначе, пораджу тобі піти звідси і більше ніколи не згадувати Варру. А щоб ні у кого не виникло бажання поцікавитися, звідки у тебе перстень убивці короля, залиш його у мене.

Лютослав інстинктивно потягнув руку до каблучки, але Улас встиг перший.

– Чи ти хочеш, щоб я покликав нових господарів міста?

– допитувався лихвар. – Мені здається, що вони зрадіють, коли дізнаються, хто потрапив їм до рук. Спільник убивць самого короля. Можливо, я навіть розбагатію.

– Ні, не треба нікого кликати, – мовив Лютослав.

– Ось так краще! – похвалив Улас. – Розумний хлопчик!

– Я зроблю інакше.

З цими словами Лютослав несподівано вийняв з-під поли гострого клинка і з люттю опустил його на кисть Уласа. Ніж увійшов у дошку столу майже по руків'я.

Від неймовірного болю Улас завив. А тим часом Лютослав підвівся, підійшов до кременця, узяв там ще одного ножа. Вправним рухом він перехопив ліву руку Уласа, котрою той марно намагався звільнити пришпилену кисть, і притиснув до столу.

– А тепер слухай мене, собако! Зараз я те саме зроблю з твоєю лівою рукою і, поки ти відпочиватимеш, пошукаю те, що залишив мені боярин Варра. І повір мені, я вмію шукати. Коли ж не знайду того, що мені належить по праву власника цього персня, я винесу з цього будинку все! Залишу одні лише стіни і тебе отут за столом. Я дохідливо пояснюю?

– Так, я зрозумів! – видавив із себе Улас.

– Де те, що залишив мені Варра?

– На нижній полиці кременця.

Лютослав помацав рукою вказане місце. Спочатку він нічого не знайшов, уже було подумав, що лихвар обманув, тим самим намагаючись для чогось виграти час, але у найдаль-

шому кутку намацав тугеньку шкіряну торбинку і згорнутий пергамент. У торбинці нічого, окрім грошей, бути не могло, про що свідчило брязкання, тому Лютослав навіть не став перевіряти, тим більше, що кінці шнурка торбинки були скріплені смолою з відтиском печатки Варри. Більше зацікавив Лютослава пергамент. На ньому також стояла печатка боярина. Вона була неушкоджена, значить, Улас не знає, що там написано. Лютослав, незважаючи на скиглення, котре час від часу видавав уже стомлений болем господар будинку, розламав тверду смолу і розгорнув пергамент. Найперше в очі кинувся ще один відтиск, і вражений юнак упізнав у ньому печатку покійного короля Юрія. Юнак швидко пробіг очима текст. З нього він дізнався, що перед смертю король Русі Юрій II Болеслав підвищив його до статусу боярина.

Лютослав широко усміхнувся і повільно підняв очі на Уласа. Той в очікуванні чогось поганого (а доброго лихвар уже не чекав) перестав навіть скиглити. Лютослав підійшов до столу й одним ривком вийняв з дерева ножа.

– Не хочу залишати це тут. На господарстві пригодиться, – сказав він і, не попрощавшись, залишив будинок.

Наші дні

I

Павло Загородній відійшов від стіни на кілька кроків і критично подивився на виконану роботу. Стіна мала колір «морської хвилі», але Павло, чесно кажучи, не знав, хвилю котрого моря мала на увазі нова власниця квартири на четвертому поверсі побудованого ще за Австрії будинку. За свій не такий уже великий вік (а про це не варто не лише питати, але й навіть подумати) фурія, як уже у перший день знайомства назвав жінку його напарник Василь Гуто-вий, побувала чи не на усіх найвідоміших курортах світу і бачила моря різних кольорів. Загородній за свої тридцять років, окрім служби в армії і однієї подорожі до Одеси ще у далекі шкільні роки, ніде не був, і як виглядає море, знав із тієї ж подорожі. Правда, тоді штормило, і море було свинцевим. Навряд чи саме цей колір мала на увазі фурія. Правда, у цьому допоміг Василь. Обійшовши чи не половину будівельних магазинів Львова – лише великих, слушно припустивши, що саме там знайде відповідь на це сакраментальне запитання, він повернувся не просто із знаннями про потрібний колір, але й з готовим вапняним розчином.

Колір морської хвилі, що представив перед напарником

Василь, за його ж такі словами, відповідає морю острова Балі, куди фурія поїхала з багатим чоловіком, а повернулася не менш багатою вдовою. Павло і Василь так і не зрозуміли, що сталося з її чоловіком: чи з'їла акула, чи подавився кальмаром, а, може, і навпаки. Принаймні Балі стало для жінки знаковим. Гріх було не скористатися цим.

– Норм! – після деякої паузи сказав Павло.

– Нічого не норм! – відказав напарник. – Чи ти сподіваєшся, вона не помітить цю Джомолунгму?

Василь мав на увазі вигин на стіні, котру їм довелося вирівнювати і штукатурити. Зведена ще наприкінці дев'ятнадцятого століття стіна мала цей досить-таки помітний дефект, котрий ніхто не намагався ліквідувати до цього часу. Тверезо оцінивши ситуацію, Василь з Павлом вирішили залишити все, як було, максимально зменшивши виступ.

– Василю, не починай знову! – скривився Павло. – Якщо до нас ніхто не захотів зв'язуватися з цією Джомолунгмою, то і нам не варто її чіпати. Та й від чого тут панікувати? Два сантиметри виступу – не більше!

– І метр у діаметрі!

– Та не панікуй – прорвемось!

Павлові дуже хотілося додому. Сьогодні п'ятниця; він отримує всю зарплатню за цю квартиру, встигне на останній автобус і два дні відпочине з Настею та дітьми, а вже на понеділок він має нове замовлення. Головне, щоб сьогодні все вийшло гладко.

Поки Василь збирав своє приладдя, Павло виглянув з вікна. Унизу задзенькотів трамвай, і будинок злегка затремтів. Загородній навіть не підозрював, у скільки обійшлася фурії ця чотирикімнатна квартира у центрі міста (напевне, колись це були два окремі приміщення, але хтось вирішив виправити цю «несправедливість»), та, чесно кажучи, йому не хотілося б жити саме тут. Вирішивши у селі, де твоїм є все, не тільки простір за дверима, Павло ні за що не поміняв би сільську свободу на міський комфорт, тим більше що сучасні технології все ж стирають межі між містом і селом.

Павло зауважив сріблястий «ягуар», що припаркувався на вулиці навпроти будинку. З салону довгий час ніхто не виходив, і Загородній подумав було, що це не те авто, котре його цікавить, але ось дверцята відчинилися і вся у червоному на високих підборах з'явилася власниця квартири. Кинувши погляд угору, жінка зауважила у вікні Павла, але з висоти четвертого поверху не можна розгледіти міміку на обличчі жінки, до того ж якщо ця жінка так нафарбована.

– Готуйся, зараз почнеться! – попередив Павло, відходячи від вікна.

– Приїхала? – чомусь запитав Василь Гутовий.

Він подивився на годинник.

– Ти диви – навіть вчасно! Не до добра це.

Павла завжди дивувала схильність напарника до песимізму, але він розумів, що Гутовому просто так легше жити: збудеться те, що він собі навігадував, а він уже готовий до

цього; не збудеться – також добре. Павло, навпаки, був реалістом з нахилом до оптимізму. А зараз вони удвох – песиміст і оптиміст – чекали у ними ж відштукатуреній квартирі вердикту.

Коли жінка з'явилася у дверях, майстри були готові до будь-яких несподіванок. На їхнє велике здивування, фурія привіталася і поцікавилася, чи закінчили вони роботу. Отримавши ствердну відповідь, лише сказала:

– Пішли, покажете.

Огляд почався з кухні, і вже з перших хвилин Павло зрозумів, що занадто оптимістично дивився на своє найближче майбутнє. Фурія перевіряла буквально все: від світлової гами до висоти вимикачів і розеток. Під похмурими поглядами чоловіків вона зробила таку ревізію, котрій позаздрила б сама Фреймут.

На кухню витратили десять хвилин і перейшли у ванну...

«Інспекція» тривала довго, і коли всі троє повернулися до кімнати, котра повинна стати вітальнею, минула добра година. Жінка критично оглянула приміщення, видно, вирішивши обмежитись лише спогляданням. Тут її погляд зупинився на «Джомолунгмі», і Павло з Василем зрозуміли, що недаремно урагани називають жіночими іменами.

– Лінійку! – тільки і сказала жінка.

Чоловіки переглянулися.

– Пані... – озвався було Василь, але фурія його перебила.

– Я вам не «пані»! – жорстко відказала вона. – Що це за

пивний живіт?

Видно, про Джомолунгму жінка не знала, хоч не виключено, що фільм «Еверест» бачила.

– Що це, я вас питаю, таке? – допитувала жінка. – Ви хотіли мене надурити?

– Дозвольте пояснити, – вставив Павло. – Не думайте, що ми хотіли таким чином приховати гандж. Цей виступ існує ще від часів, коли побудували цей будинок. Ми пробували стесати нерівності, але на нашу біду австрійська цегла надто тверда, щоб це зробити.

– Тоді треба було знести її до бісової мами і поставити нову! – не вгавала жінка.

– На жаль, цього робити не можна. Ця стіна несуча, тому її знесення...

– Та мені наплювати, яка ця стіна: суча чи не суча! – підвищила голос фурія. – Я маю намір повісити на цю стіну велике венеціанське дзеркало. Якщо ви не знаєте, це місто в Італії. А щоб його повісити, поверхня повинна бути не просто рівна, а ідеально рівна. І куди я його маю повісити? На кухню? Чи перед унітазом?

Павло з Василем стояли перед власницею квартири, неначе два учні, котрих упіймали за курінням у туалеті. А вчителька продовжувала:

– Слухайте мене уважно! Роботу ви не зробили, тому я не заплачу вам нічого. Якщо хочете отримати свої гроші, до понеділка ця стіна має бути рівна, як...

Вона запнулася, видно, шукаючи відповідне порівняння, але, судячи з усього, її знання з математики обмежувалися лише назвою предмета. Фурія нервово трусонула головою і повернулася, щоб піти. Уже на порозі повідомила ошелешеним майстрам:

– А втім, можете йти! Знайду інших робітників.

І зникла. А Павло з Василем залишилися стояти посеред «бракованої» кімнати вже не в робочому одязі, зі складеними інструментами і без грошей.

– Твою мать! – видавив із себе Василь Гутовий. – А щоб ти...

Він узагалі-то був неконфліктний, належав до якоїсь секти, не пив, не кутив і навіть не лихословив, але у деякі моменти, от коли йому на ногу впав перфоратор чи як ось тепер, не витримував, але все ж зупинявся перед «найголовнішим».

– І що далі? – розгублено запитав Павло Загородній.

Замість відповіді Василь Гутовий підняв з підлоги свою чималеньку сумку.

– А гори це все синім вогнем! – випалив він.

– Ти куди? – не зрозумів Павло.

– Ти ще питаєш? Додому. І тобі раджу. Тут роботи на тиждень, і це за умови, що стіна, а з нею і будинок не розвалиться. А гроші я зароблю в іншому місці. Ти зі мною?

Павло скрушно похитав головою. Він згадав, що саме цих неотриманих грошей не вистачає йому і його сім'ї для пога-

шення чергового кредиту, необачно взятого Павлом ще рік тому, і час чергового внеску спливає саме у понеділок.

– Я спробую виправити, – невпевнено сказав він.

– Що ж, щастя! Але пом'янеш мої слова: вона тебе розведе, як «юпі» у трилітровій банці, і ти втратиш не лише свої гроші, але і час.

– І все ж я спробую, – повторив Павло.

– Інструмент тобі залишити?

– Справлюся своїм.

Вони подали один одному руки; Василь покинув кімнату, а Павло почав переодягатися у робоче.

Перед тим, як приступити до роботи, Загородній зателефонував дружині. Вона зраділа його дзвінку, але одразу засмутилася, дізнавшись, що сьогодні він не приїде.

– Що сталося? – стривожено запитала Анастасія.

– Та нічого особливого, просто ми не встигли закінчити роботу, – заспокоїв її Павло.

Зрештою, він нічого і не вигдавав.

– А завтра ти приїдеш?

– Напевне, в неділю. Я зателефоную тобі, коли чекати мене.

– У тебе все гаразд? – допитувалася дружина.

– Не хвилюйся.

– Просто у тебе якийсь стривожений голос.

– Не звертай на це увагу. Стомився.

– Може, я до тебе приїду. Привезу щось поїсти.

– Це даремно, – відповів Павло. Йому найменше хотілося втягувати Настю у свої справи. – Їсти я маю, де спати, також.

Вони попрощалися, пообіцявши завтра вранці здзвонитися знову.

Поклавши на поки що нецикльований паркет брезент, щоб не забруднити підлогу (а її ще мити прийдеться!), Павло позакривав двері і, узявши у руки молоток та зубило, підійшов до злощасної стіни. Насамперед він зняв уже накладену штукатурку, окресливши цим об'єм, чи то пак площу, майбутньої роботи. Розуміючи, що звичайне гупання молотом чи навіть відбійником по стіні призведе до виклику поліції чи, не дай боже, розвалу стіни, Павло став обережно видовбувати одну цеглу.

Він, звичайно, знав про якість «австрійської» цегли, але з нею зіткнувся уперше. Свого часу її порівнювали з випаленою цеглою древньої Месопотамії. Чесно кажучи, Павло не знав, якою була вавилонська цегла, але твердість «австрійської» він зміг саме зараз оцінити. І оцінив її не з найкращого боку. Ні, звичайно, для будівництва вона була ідеальною, але не для руйнування. Зубило відскакувало від твердого, неначе метал, матеріалу, утворюючи численні іскри. Але часу залишилося мало, роботи багато, і Павло продовжував довбати.

Вирівнявши цеглу – а на це пішло двадцять хвилин, – Павло підрахував, що на всю площу він витратить шість годин. Годинник уже показував сьому годину вечора, і до часу тиші

у нього залишалося ще три цегли.

Дивно, але саме перша цеглина виявилася глевким млинцем. Далі справа пішла швидше і легше, й коли годинник на недалекій ратуші відбив восьму годину вечора, вісім цеглин уже не заперечуватимуть, щоб їх заступило дороге венетійське дзеркало.

Павло вирішив на сьогодні закінчити роботу. Умившись у ванні зі шведської кераміки, він вийшов у місто, щоб розвіятись і закупити хоч якусь вечерю. Чоловік обмежився найближчою вулицею з продуктовим магазином. Хотілося якнайшвидше наїстися і заснути на не першій свіжості матраці, якого презентувала своїм робітникам власниця квартири.

На своє здивування, Павло Загородній спав добре, без сновидінь і ні разу не прокинувся, неначе не тяжів над ним дамоклів меч непробивної австрійської цегли. Суботнього ранку, нашвидкуруч перекусивши, він знову узявся до роботи. Робота спорилася, і Павло вже почав сподіватися, що навіть сьогодні встигне на останній вечірній автобус до села. Але «якщо якась неприємність може статися, вона обов'язково станеться». Цей принцип Мерфі спрацював на останній цеглині. Вона виявилася настільки твердою, що не піддавалася ударам зубила, а насамкінець просто розкололася на декілька частин. Це не засмутило Павла. Він вийняв осколки, щоб, приготувавши розчин, покласти назад, але тут із здивуванням помітив у стіні якусь нішу. Обережно придивившись, розгледів у темряві якийсь предмет. Здивований

побаченим, Павло розчистив отвір і просунув у нішу руку. Пальці намацали якийсь прямокутний предмет, на дотик – невелику скриньку. На розчарування Павла отвір виявився занадто вузьким для того, щоб у нього пролізла скринька. Чоловік вийняв руку і задумався. Скринька, безумовно, належала першим власникам будинку і була покладена у нішу ще при будівництві. У таких місцях зазвичай ховали сімейні цінності, особливо у часи, коли над сім'єю нависала небезпека.

Павло роздумував. Як траплялося у його житті (хоч і не часто, але два-три випадки він міг пригадати), перед ним постав вибір. Можна, звичайно, плюнути на все, заліпити діру, сьогодні закінчити ремонт і вже увечері насолоджуватися теплом рідного дому.

«І все своє наступне життя картати себе за втрачену можливість дізнатися, що там лежить!»

Але тоді він не встигне закінчити все вчасно! Подумавши хвилину, Загородній так і не вирішив остаточно, що йому робити, але рука чомусь сама потяглася до зубила. Вирішивши, що це і є доля, Павло обережно продовжив відбивати цеглу, орудуючи по швах розчину. Він виявився ще твердіший, аніж цегла.

– Та що там додавали до тебе? – спересердя вигукнув Павло. – Яєчні жовтки чи яку біду?

Тим не менше його зусилля не минули даремно. Уже через годину отвір у стіні дозволив Павлові вийняти злочас-

ну скриньку. Здувши з неї воїстину вікову пилюку, він уважно розгледів знахідку. Мовби звичайна коробка з-під взуття, але виготовлена з якогось важкого і твердого дерева. На одній стороні Павло зауважив отвір для ключа. Він потрусив скриньку. В середині щось зашурхотіло.

Заінтригований Павло обережно обмацав нішу. Жодних ознак ключа. Це, зрештою, і не дивно. Навіщо тримати поруч із закритою скринькою ключ! Уже краще зовсім не закривати її!

Ще раз поглянувши на знахідку, Павло важко зітхнув, заховав знайдене на дно своєї сумки і повернувся до перерваної несподіваним чином роботи...

Він устиг до вечора закласти отвір, заштукатурити, почекав, поки штукатурка висохне, двічі покрити вапном «кольору морської хвилі» спочатку утворений круг, а затим, щоб не виникло жодних приводів для невдоволення, ще й всю стіну.

Коли Павло переконався, що стіна висохла і жоден навіть прискіпливий ревізор не знайде навіть натяку на брак, годинник показував першу годину ночі. Слушно припустивши, що у такий час турбувати фурію даремно, Павло повечеряв залишками того, що залишилося від учорашніх покупок і ліг спати. Заснув майже одразу, навіть не встигши поміркувати про загадкову знахідку.

Стомлений напруженим минулим днем, Павло Загородній проспав ранок. Була вже десята година, коли він набрав номер фурії.

– Роботу зроблено! – повідомив він.

– І що, по-твоєму, я маю одразу все так кинути і з'явитися перед вами, тому що ви нарешті спромоглися виконати свою роботу? – почувся невдоволений сонний голос жінки. – Чекайте. Коли зможу – приїду!

І вимкнула телефон. Павло розгублено дивився на згаслий екран. Ситуація намальовувалася неприємна. Чекати з моря погоди було просто дитячою забавкою порівняно з тим, коли розлючена жінка з'явиться у цьому будинку. Це може статися через декілька годин, а може і пізно увечері.

Але вже точно не упродовж найближчих півгодини. Павло просто не уявляв, щоб така ефектна жінка з'явилася на людях заспана і без макіяжу. Та вона плаття вибиратиме добру годину, не знайде, і відправиться у найближчий бутик за покупками. Тобто у Павла є трішки часу, щоб хоч чимось заморити черв'ячка. Але не розхолоджуватися. Продавці найближчого магазину продуктів його вже знають, тому і не варто в останній день шукати нових знайомств.

Як і розраховував Павло Загородній, він устиг поїсти, прибрати після себе, передумати про заховану у сумці скриньку (витягувати боявся), і лише тоді побачив на порозі жінку. Цього разу вона була у синьому брючному костюмі, одягненому на голе тіло. Принаймні саме так вирішив Павло.

– Зробили, кажеш? – без привітання поцікавилася вона.
– А де другий?

– Немає. Поїхав додому, – відповів Павло.

– Ти це зробив сам? – здивувалася жінка.

Павло знизав плечима.

– Подай-но лінійку!

Вона взяла протягнуту Павлом довгу будівельну лінійку і приклала до проблемної стіни. Розгледіла місце дотику. Просвіту не було.

– Бачиш – а ти говорив: австрійська цегла, австрійська цегла! – мовила жінка.

Вона відкрила сумочку і дістала декілька стодоларових банкнот.

– Твоя плата за роботу. Можеш узяти собі все, захочеш – поділишся з напарником. Я вмію бути вдячною, – сказала фурія.

Павло подякував і підняв з підлоги сумку.

– Ваші ключі, – мовив він.

Залишивши власницю квартири наодинці, Загородній швидко спустився сходами на вулицю, вскочив у вчасно підоспілий трамвай і поїхав до потрібної йому автостанції.

II

Дзвінок дав знати, що заняття на сьогодні закінчилися. Принаймні для третього курсу історичного факультету зі спеціальності «археологія». Валерій Пшеничний, молодий доктор історичних наук, закінчив лекцію, але замість того щоб попрощатися до наступної пари, застережливо підняв руку.

– Прошу хвилинку вашої дорогоцінної уваги, молоді люди! – зупинив він потік студентів, що саме народжувався. – Я розумію, що більшість із вас зараз зніматимуть стрес у найближчому кафе, але тамтешні власники не збідніють, коли ви замовите свої порції на п'ятнадцять хвилин пізніше. Увесь цей тиждень і, можливо, ще наступний я буду на міжнародній конференції у Ряшеві. Не забувайте, що наближається модульний тиждень.

– А хто його прийматиме? – озвалася вражена білява студентка, поставивши спільне для всієї аудиторії запитання.

– Мене тимчасово замінятиме Галина Василівна.

Аудиторією покотився шум. Галина Василівна Коломієць була найнебажанішим варіантом в усьому, а в модульний тиждень і поготів.

– Молоді люди, прошу врахувати, що найбільші винаходи та ідеї виникають саме у час змін, – заспокоїв їх доцент. – Китайці не дурні були.

– Але вони говорили, що «не дай вам бог жити у часи змін», – не вгавала настирна студентка.

Але Пшеничний знав, що відповісти.

– Усі чомусь зупиняються саме на цьому виразі, але мало хто знає його продовження: «...і не скористатися їхніми можливостями!» От я і побачу, як ви виконуєте східну мудрість. Ще запитання є?

– А можна з вами? – подав голос студент із задньої партії.

Студента звали Валентин Кузьма, і він узагалі був останнім, кого б Пшеничний узяв із собою на будь-яку конференцію, не лише закордонну.

– Ну, якщо ти знаєш польську мову... – невпевнено почав доцент.

– Я розумію, про що говоритимуть, – з готовністю відповів Кузьма.

– Це, звичайно, похвально, ale czy rozumiesz polski na tyle dobrze, żeby nie był potrzebny tłumacz?

Аудиторією прокотився сміх.

– Давай домовимосся наступним чином: ти підтягнеш навчання, добре здаси модуль, підучиш польську мову, а заодно й англійську, дочекаєшся мене з конференції, і ми поговоримо про твою участь наступного разу.

– Так би одразу й сказали, що не хочете мене брати з собою, – ображено відказав Кузьма.

Це стало сигналом для того, щоб розходитися. Валерій Пшеничний не став більше затримуватися. Він зайшов у де-

канат, залишив у секретарки потрібні папери і покинув будинок університету. До відправлення автобуса залишалося три години, а ще треба було заїхати додому, а потім добиратися на автовокзал. Добре, що він приготував потрібні речі ще вчора, покладав у велику дорожню сумку, котра за свій короткий вік побувала у добромu десятку країн. Документи і квитки на автобус також чекали на нього.

Участь у конференції, присвяченій середньовічній історії прикордонних земель Польщі та України (тема його кандидатської дисертації) стала можливою завдяки сприянню польського колеги Войцеха Віхури. Вони познайомилися на подібному заході у Словаччині. Їхні взаємини щораз натикалися на розбіжності у тому, кому має належати той чи інший регіон. Валерій Пшеничний був певен, що тепер ніхто перекроювати кордони не буде, але землі від Перемишля до Холма (причому він принципово вимовляв назви цих міст на український манер) є українськими. Натомість Віхура подавав Пшеничному товсту і важку книгу з претензійною назвою «Кресу» явно пропагандистського характеру, бо у ній, окрім звичних Львова з Кам'янцем-Подільським, до польських міст віднесли Київ і навіть Смоленськ.

Проте такі розбіжності у поглядах на спільну історію не завадили їм обом залишатися друзями, сім'ями їздити один до одного в гості – у Львів і в Рязь.

Нашвидкуруч пообідавши і попрощавшись із дружиною та малим сином, Валерій Пшеничний підхопив припасену

сумку і попрямував до найближчої автобусної зупинки.

Закінчення дня проминуло якнайкраще, навіть потрібний автобус відправився з автостанції лише на десять хвилин пізніше визначеного терміну. Одразу ж, як тільки один із водіїв забрав у пасажирів квитки – а їхало до Польщі заледве п'ятнадцятеро людей, – Валерій Пшеничний вийняв свій ноутбук і написав Віхурі, щоб чекав на нього приблизно опівночі. Отримавши звичну відповідь «Ок!», Валерій заглибився у текст своєї доповіді на конференції. Той-таки Віхура повідомив його, що у заході братиме участь професор Варшавського університету Лех Особінський, поруч з котрим сам Войцех здавався переконаним прихильником української сторони. На жаль, відносини між двома державами нагадували коливання маятника: часи відносного потепління чергувалися з прохолодою, ба навіть ворожістю. Тепер настав саме такий час. Як завжди буває у таких випадках, жодна зі сторін не бажала помічати злочини зі свого боку, але не пропускала такого з іншого. Звичайно, ні до чого хорошого це привести не може. Зрештою, саме такі конференції й повинні були сприяти порозумінню, навіть якщо у них бере участь сам Лех Особінський.

Автобус прибув на митницю вже затемна. Валерій не любив перетинати кордон власним авто; надто багато часу тривав сам перетин. Автобусом було вигідніше, адже він мав окремий коридор і прикордонники все ж розуміли, що він обмежений часом.

Ось і зараз лише якась година була витрачена на всі формальності. Поцікавившись у Валерія метою поїздки, миловидна жінка у формі поставила у паспорті штамп і побажала щасливої дороги.

Відстань, що залишилася до Жешува, проїхали за дві години, тому коли Валерій Пшеничний зійшов на автовокзалі, Войцеха Віхури ще не було. Валерій, звичайно, знав, де живе його колега, можна було взяти таксі й без пригод дістатися на потрібну вулицю, але цей варіант вирішив залишити на крайній випадок. Наприклад, коли Войцех не з'явиться. Пшеничний почав уже непокоїтись, що доведеться викласти кругленьку суму одному з таксистів, котрі здалека з цікавістю спостерігали за потенційним клієнтом, як несподівано поруч пригальмував «опель» Віхури. Войцех залишив салон і підбіг до Валерія.

– Я не чекав тебе так швидко! – говорив він, обнімаючи українця. – Що сталося? Чи наші стражі граничні хтось поміняв?

– Сам розгублений, – признався Пшеничний. – Але нас у салоні було мало, в автобусі перед нами також. Щасливий збіг обставин, не більше.

– Шкода! – зізнався Віхура, забираючи у Валерія сумку. – Кася вже тебе зачекалася. Каже, що пан Валерій приїде голодний і що він любить гаряче.

Пшеничний засміявся. Йому було приємно, що дружина Войцеха пам'ятає такі дрібниці.

– Як почуває себе Роксолана? – смакуючи це ім'я, поцікавився поляк.

Він вирулив на головну вулицю і збільшив швидкість.

– Чудово! – відповів Валерій. – Просила кланятись.

Войцех Віхура жив на околиці Жешува у власному будинку, але наявність авта й чудові дороги дозволяли дістатися до будь-якої точки міста швидко, з комфортом і вчасно.

Як і говорив Войцех, Кася зустріла їх радісно, поцікавилася самопочуттям Валерія, здоров'ям родини і запросила на кухню. Розуміючи, що на сон гість багато їсти не буде, господиня обмежилася «гербатой» і легенькими канапками. Поговоривши ще з півгодини, Войцех відвів Валерія до спальні, котру той зазвичай займав при кожному візитові сюди.

Конференція, присвячена історії навколишніх земель і співіснуванню поляків та українців у чотирнадцятому столітті, проходила у приміщенні одного з готелів Жешува. На велике здивування Валерія Пшеничного (та й не лише його одного), столичне світило професор Лех Особінський цього разу навіть не підняв звичне для нього питання, що було першопричиною державотворення на цій території. Українець зробив висновок, що для професора це запитання вирішене вже давно і не варто зайвий раз давати привід опоненту, тобто Пшеничному, для спроб заперечити це.

Зіткнувшись із таким ходом конференції, Валерій Пшеничний також змінив тон свого виступу, не наполягаючи на історії Жешува до чотирнадцятого століття. Тобто сама кон-

ференція проходила загалом спокійно, якщо не рахувати того неприємного для українця факту, що інакше як «Малопольська всхудна» ці землі професор Особінський не називав.

Перед тим як почати дебати, оголосили каву-брейк. Саме тут, у неофіційній обстановці, зазвичай відбувалися справжні, не показові, суперечки, домовленості та просто знайомства. Як правило, під час перерви на каву учасники подібних конференцій, семінарів та форумів групувалися за інтересами, тому яким же було здивування Валерія Пшеничного, коли його разом з Войцехом Віхурою запросили до столика, де зібралися прихильники професора Особінського на чолі з ним самим. Захопивши з собою каву, вони попрямували до столика біля вікна. Печива брати не стали, слушно припустивши, що, якою б гострою не була розмова з професором, десертом усе ж пригостять.

Валерій привітався.

– А де ваше звичне «Слава Україні!»? – розчаровано запитав професор.

Валерій внутрішньо напружився. Він відчув, що саме тут криється небезпека.

– Я привітався так, як загально прийнято, – відповів він. – Саме так вітається і ви, пане професоре, чи не так?

– Звичайно, у нас вітаються саме так, але цей вираз офіційно встановлено у вас удома, – пояснив Особінський.

– У вас неправильні відомості, пане професоре! – заперечив Пшеничний. – Вираз «Слава Україні!», до речі, як обо-

в'язковий введено тільки у військових формуваннях. Я так розумію, що ви проти цього.

– Звичайно, проти!

– Можна поцікавитись причиною вашого протесту?

– Ми не можемо прийняти вираз організації, оголошеної злочинною у Польщі.

– Тобто ОУН?

– Саме так.

– Хоч я можу заперечити й прочитати вам довгу і нудну лекцію про походження неприйняттого вам виразу, я цього не робитиму. Боюся, що вас не переконаю. Але, пане Особінський, мушу вказати вам на один факт, котрий ні ви, ні ваші прихильники не бажаєте помічати.

– Що ж, просвітіть нас, – запросив професор. – До речі, пригोщайтесь!

– Ви дуже люб'язні! – подякував Валерій і взяв зі столу пухке печиво. – От ви, пане професоре, не бажаєте слухати, щоб мільйони українців, котрі живуть нині у Польщі, віталися гаслом «Слава Україні!». Але ви забули врахувати той факт, що Польща входить у Євросоюз.

– На відміну від вас!

– На відміну від нас, тому нам легше.

– Чому?

– А нам не обов'язково виконувати всі закони Євросоюзу, хоч ми і намагаємося це робити.

– Що ви маєте на увазі? – поцікавився Особінський. – До

чого ви хилите? І до чого тут ваш улюблений вираз?

– Пане професоре, ви ніколи не задумувалися, чому у сусідній з вами Німеччині, котра також, як ви, є членом Євросоюзу, так багато іммігрантів з Близького Сходу, а тут їх немає? – запитав Пшеничний.

– А нам вас вистачає!

– Саме! – зрадів Валерій.

І професор Особінський зрозумів, що програв суперечку.

– Вам не подобаються вигуки «Слава Україні!» під своїми вікнами, хоч цей вислів за увесь сьогоднішній день уперше я почув саме від вас? Що ж, цілком поділяю вашу стурбованість! Але якщо ви не хочете чути «Слава Україні!», то вам доведеться змиритися з іншим висловом «Аллах акбар!». І повірте мені, на відміну від українців, тоді рота їм ви не закриєте.

На здивування присутніх, професор Лех Особінський не відповів нічого. Мало того, він навіть не прийняв участі у дебатах, які вважав своїм коником. Словом, перший день конференції пройшов спокійно... і нецікаво.

Повернувшись увечері до будинку Віхури, сам господар, а ще більше українець був здивований метаморфозою, що сталася із запеклим опонентом Пшеничного. Уже вечеряючи на кухні, Войцех припустив, що вся справа у політиці.

– На носі вибори, – говорив він. – Навряд чи продовжиться теперішня політика щодо нашої спільної історії.

– Якщо політика визначає наше спільне минуле, нічим хо-

рошим це не закінчиться, – підсумував Валерій Пшеничний.
– З обох боків.

Наступний день повинен бути завершальним, але Валерій вирішив затриматися у Польщі. Віхура вже декілька разів запрошував його відвідати замок Марієнбург. Хоч тевтонці, яким колись належав замок і був їхньою столицею, не входили до теми, над якою працював Пшеничний, він усе ж погодився скласти компанію поляку. Марієнбург лежав далеко на півночі, й до нього вела довга дорога.

Зрештою, їхати доведеться не пустелею, тому максимум, на що згодилися чоловіки, відступивши перед натиском Касі, так це взяти з собою їжу на один день. Уже виїжджаючи з Жешува, Пшеничний почув смартфон. Він подивився на цифри. Номер був польський.

– Хто б це міг бути? – здивувався Валерій і натиснув «виклик».

– Пане Пшеничний?

– Я вас слухаю! – відповів той і, прикривши рукою смартфон, повідомив: – Особінський!

Почувши таке, Войцех Віхура широко розплющив очі.

– Пане Пшеничний, я хочу поцікавитися вашим часом перебування у Польщі.

– Зараз ми з моїм другом саме виїжджаємо з Ряшева до Марієнбурга, плануємо прибути туди увечері. Ми пробудемо там завтрашній день і в суботу з Гданська літаком я повертаюся додому.

– Пане Пшеничний, я запрошую вас до Хелма, – сказав Особінський. – У понеділок разом з відомими істориками ми організовуємо своєрідний форум, обговоримо останні знахідки археологів у базиліці Народження Пресвятої Діви. Гадаю, вас зацікавить ця тема. Запрошую вас і пана Віхуру до себе.

Валерій Пшеничний здивовано подивився на Войцеха. Той, не відводячи погляду від дороги, лише кивнув головою.

– Дякуємо за запрошення, пане Особінський! – відповів Валерій. – Ми приїдемо.

– Чекаю вас у неділю. За проживання прошу не турбуватися, – заспокоїв професор.

Вражений Пшеничний заховав смартфон у кишеню.

– Буде цікаво! – зробив висновок Войцех Віхура і переключив передачу.

III

Павло Загородній навіть і не підозрював, що у нього вистачить терпіння не заглядати у закриту скриньку так довго. У понеділок він зміг повністю розрахуватися з кредитом, що протягом двох років душив його сім'ю; для цього вистачило лише половини отриманих за роботу грошей. Він устиг навіть посваритися з жінкою, котра переконувала його не робити того, що він збирався робити. Павло мав твердий намір віддати своєму напарнику Василеві Гутовому його частку. Анастасія так і не змогла зрозуміти, навіщо ділитися грошима з людиною, що залишила його самого перероблювати спільну роботу.

Кожен так і залишився при своїй думці. Павло відрахував частку заробленого Василем – при цьому врахував останній день роботи – і, дочекавшись рейсового автобуса, відправився в інший район, до села, де жив його тимчасовий напарник.

Василь Гутовий щиро здивувався, коли Павло підійшов до хвіртки і через паркан голосно запитав:

– Господарі вдома?

Василь саме був на ганку і, судячи з усього, порався по господарству.

– Ти?

– Здрастуй, Василю! А я бачу, ти не дуже радий бачити

свого напарника! – мовив Павло, тиснувши руку.

– Те, що бачити не радий, то ти тут вже загнув, але те, що не сподівався – то вірно!

Він запросив гостя до себе в господу. Позаяк чекати автобуса залишилося недовго – відходив через годину, – Павло запропонував поговорити десь надворі. Василь Гутовий показав на альтанку. Напевне, влітку, серед зелені і стиглих плодів вона виглядала не так похмуро, але зараз був жовтень, теплі дні вже минули, залишивши опале листя на траві, вже давно не жовте.

– Розкажуй, що тебе привело до мене? – нетерпляче запитав Василь, присівши навпроти Павла.

Той замість відповіді дістав із внутрішньої кишені куртки невеликий згорток і поклав на стіл перед Гутовим.

– Що це? – не зрозумів Василь.

– Твоя частка, – відповів Павло.

Василь недовіжливо розгорнув папір і виклав перед собою доларові банкноти.

– Ти?..

– Фурія розплатилася зі мною, – пояснив Павло. – Виявилася навіть чесною, хоч це мене також здивувало.

– Почекай! То ти все ж закінчив роботу? – здивувався Василь. – Але як?

– Як кажуть у нашому цеху: з допомогою молотка, зубила і якоїсь матері можна зробити все, навіть те, чого зробити не можна в принципі. Я вирівняв стіну. Фурія перевірила

особисто. Знаєш як? Приклала велику лінійку до стіни і перевірила, чи немає щілини.

– Я так розумію, щілини не було.

– Ти правильно мислиш. Ти вже пробач, але з твоєї частки я вирахував останній день, – повідомив Загородній.

Гутовий лише махнув рукою.

– Пусте, – сказав він. – Я вже попрощався з цими гроши-ма. Мало того. Я навіть уже знайшов собі нову роботу. Жити ж треба на щось!

– Мене візьмеш? – несподівано поцікавився Павло.

Василь хитро подивився на нього.

– Я саме шукаю собі напарника.

– Шукаєш?

Гутовий усміхнувся знову.

– Якщо чесно, то шукав до цієї хвилини. Зізнаюся, що іншого напарника мені не треба.

Вони ще трохи поговорили, домовилися, що Павло Загородній зателефонує Василеві через тиждень. Гутовий не любив телефона, майже не користувався ним, використовував лише для розмов і навіть не вмів записувати номери співрозмовників до адресної книги.

– Жінка потім запише! – махнув рукою Василь, коли вони попрощалися на зупинці перед відбуттям автобуса.

Додому Павло Загородній повернувся вже увечері, голодний, без грошей і переконаний у тому, що вранішня розмова з жінкою нікуди не ділася. На його здивування, Анастасія

вже заспокоїлася і, передумавши за день, визнала думку чоловіка правильною.

На завтра Анастасія відправилася в «район» витратити ті гроші, що ще залишилися після повернення боргів, а Павлові нарешті випала нагода перевірити, що ж усе таки він знайшов. Жінку посвячувати не став. Закрився у своєму гаражі (автомобіль ще не придбав) і вийняв із сумки, котру навіть не розкривав від неділі, загадкову скриньку.

Він знав, що йому ніхто не заважатиме: Настя приїде не раніше обіду, якщо її ніхто не підкине назад своїм транспортом, сина відправив у школу, дочка – у садочку. Павло дістав долото і молоток, яким орудував біля стіни у Львові, і, закріпивши скриньку у тисках, спробував розбити замок. Хоч із зовнішнього вигляду скриньки було видно, що їй добрих сто років, але йому довго не вдавалося її відкрити. Лише після того, як Загородній сильніше вдарив молотком, почувся ледь чутний тріск, і кришка скриньки злегка розчинилася.

Павло обережно підняв кришку. Він, звичайно, не сподівався побачити там скарби, рівнозначні багатству Монте-Крісто, але хоча б на якусь нумізматику надія була. Те, що відкрилося очам Загороднього, не було ні одним, ні іншим. На дні лежав скручений руркою папір явно давнього походження. Розчарований Павло вийняв хрусткий сувій зі скриньки, де він пролежав не один десяток років.

Уже з першого дотику Павло зрозумів, що це не звичайний папір. Він слабо розбирався у старих документах, але

навіть йому були відомі папірус та пергамент. Як виглядає пергамент, він не знав, а папірус навіть тримав у руках. Його привіз із поїздки в Єгипет брат Максим із дружиною. Вони вирішили увічнити свій відпочинок не тільки численними фотографіями, але й сувоєм папірусу, на якому ієрогліфами якийсь невідомий майстер написав ім'я «Максим».

Незнайома рурка не була папірусом, але й папером також не була. Значить, залишався єдиний варіант – пергамент. Павло обережно поклав знахідку на робочий стіл, перед тим забравши непотрібну скриньку.

Він намацав якесь потовщення на краю пергаменту. Спробував обережно розгорнути сувій. Матеріал був сухий, хрусткий і розкручувався погано. Потовщенням виявилася сургучева печатка з ледь помітним відтиском. Сподіваючись розгледіти напис на сургучі, Павло сильніше на нього натиснув і тут же пошкодував про це. У руці у нього залишився кусок пергаменту з печаткою.

Вилаявши себе за таку необережність, Загородній уважно роздивився сургуч, але навіть тепер нічого конкретного розібрати не зміг. Розуміючи, що решту пергаменту може чекати така ж участь, Павло збігав у будинок і повернувся зі смартфоном. Десь у кіно він бачив, що саме так рятують якщо не сам документ, то принаймні те, що там написано.

Павло розгортав пергамент, попутно фотографуючи цей процес. Через деякий час з'явився якийсь напис. Загородній встиг зробити декілька знімків, як пергамент розірвався на-

двоє. Розрив припав саме на рядок, написаний незрозумілим шрифтом.

Павло продовжував розпочату справу. Коли він закінчив, перед ним лежало чотири нерівні шматки і декілька десятків фотографій на смартфоні. Поклавши шматки пергаменту назад у скриньку, Загородній заховав її у шафку під столом, а сам повернувся в будинок, щоб розібратися у знахідці.

Чесно зізнатися, Павло був розчарований. Ні, він розумів: щоб стати новим графом Монте-Крісто, об'єму скриньки явно замало. Але на якісь золоті монети чи прикраси старовівської панянки він міг розраховувати. Тепер же у нього був розірваний на чотири частини старовинний пергамент, відламана печатка і два десятки фотографій з невідомим, напевне, церковнослов'янським текстом.

Павло Загородній переглянув отримані фотографії і видалив ті, на яких не було тексту. Він спробував розібратися у написаному, але майже одразу залишив ці спроби. Павло взагалі в школі вчився не дуже, і це ще м'яко сказано. Він знав, що нікуди вище зі своїми оцінками не піде, уже в одинадцятому класі він на уроках більше не був, аніж був, підробляв на будівництві. Природно, єдиним «ВНЗ», котрий його прийняв, був будівельний ліцей – колишнє ПТУ. Зрештою, він ні про що не шкодує. На хліб і масло вистачає, а вчора, бач, і з кредитом розрахувався!

Якщо не можна прочитати самому, треба знайти людину, що може це зробити. І така людина була!

Коли Настя повернулася з покупками і вивалила на стіл усе, що могла притягти, Павло запитав її:

– Ти не знаєш, де тепер Маркіян?

– Який Маркіян? – перепитала жінка, засовуючи у холодильник швидкопсувні продукти.

– Наш Маркіян. Що священником служить.

– Маркіян? – здивувалася Анастасія. – Знаю. А навіщо він тобі?

– Потім розповім. Треба.

– Нічого собі! Залишила тебе на півдня самого, а він, виявляється, в релігію вдарився. У монастир збираєшся? Не візьмуть!

– Чого це не візьмуть? – запитав Павло, неначе ця розмова справді мала хоч якийсь сенс.

– У тебе малі діти. Спочатку вирости їх, нехай стануть самостійними, а потім залишай мирське життя.

– Та не збираюся я нікуди йти! Де править Маркіян, знаєш?

– Знаю. За Львовом. Якесь село... Запитаю твоєї мами. Він там осів надовго. Ніяк не змириться з утратою. Запитаю.

Коли Павло дізнався потрібну йому адресу – а це було глухе село у сусідньому районі, куди дістатися можна було лише рейсовим автобусом не першої свіжості і то зі Львова, – йому прибилася невеличка «шарашка», не така, щоб аж надто заробити, але й зовсім не безгрошів'я. Десь незабаром мали починатися сумні холодні осінні дощі, тож знайомий

із сусіднього села найняв його перекрити дах на стайні. Тому Павло міг звільнитися тільки увечері в п'ятницю. Цілком слушно припустивши, що один день нічого не змінить, вирішив почекати до неділі. Коли-коли, але священник Маркіян у такий день обов'язково буде вдома.

Практично на всю суботу Павло Загородній засів за домашній комп'ютер, на превелике розчарування восьмирічного сина. Він устиг ознайомитися з різноманітними видами шрифтів, позакачував декілька, причому його текстовий редактор міг використовувати і церковнослов'янський шрифт, і середньовічний латинський, і навіть санскрит. Тобто син, якщо у нього все ж колись виникне бажання перетворити комп'ютер-приставку на комп'ютер-друкарську машину, зустрине вже підготовлене поле.

На жаль, отримані знання не наблизили Павла до розв'язання задачі ні на крок. Тобто зустріч з колишнім однокласником, а тепер отцем Маркіяном була не просто бажаною, але й необхідною.

IV

Мобільний телефон озвався, як завжди, невчасно. Орест Гайовий ще не встиг відкрити очі, лише потягнувся рукою до столика біля ліжка, але зрозумів, що сон безнадійно перервали за якихось півгодини до сигналу будильника. Рука намацала телефон і механічно натиснула якусь клавішу.

– Якщо це не чарівна незнайомка, то тобі краще не родитися! – пробурмотів він.

– Це не чарівна незнайомка, але твій чарівний шеф! – озвався телефон.

Лише тепер Орест відкрив очі. За вікном уже настав ранок, але покидати ліжко все ж не хотілося. Ураз виникло жажуче бажання поніжитися під теплою ковдрою, хоч Гайовий розумів, що у суботу зранку, за півгодини до того часу, як мав заспівати будильник, просто так шеф не нагадуватиме про себе.

– Шеф, якого милого? – спросоння, ще не усвідомлюючи важливості поточного моменту, запитав Орест.

– Ти поговори мені тут! – удавано строго відповів начальник. – Прокидайся, віджени від себе песимістичний настрій і бігом до роботи.

– А що сталося? – невдоволено поцікавився Гайовий. Він уже зрозумів, що поспати йому не дадуть.

– На Сихові виявили труп молодої жінки.

– Вбивство?

– Невідомо. Судячи з місцезнаходження тіла, останні дві секунди свого життя вона провела у вільному польоті, – повідомив шеф і додав: – Тіло лежало на тротуарі біля багатопверхівки. Черговий автомобіль за тобою висланий; твій стажер уже на місці.

Ну, а це вже занадто! Свіжоспечений випускник університету внутрішніх справ лише цього літа почав служити у їхньому відділі поліції, і шеф не придумав нічого іншого, як прикріпити до нього найкращого сищика навколишніх вулиць – Ореста Гайового. На його велике розчарування, Веніамін Соколовський – так звали стажера – залюбки брався за будь-яку роботу, на котру в наставника вистачало фантазії. Останньою «гучною» справою Соколовського була крадіжка триколісного велосипеда з дитячої пісочниці на сусідній вулиці. Він справився із «справою №...» відмінно, і Гайовий подумував було, чи не доручити стажерові серйознішу справу. Пора переходити на двоколісний транспорт!

Але щоб так зразу відрядити його до трупа!

– Та він там усе затопче і знайде те, чого взагалі не було! – випалив Орест.

– А ось це вже, дорогий наставнику, твої проблеми! Що навчив – те і маєш! – відказав шеф. – До речі, ти коли у відпустку збирався?

Оресту не сподобалося, що про давно омріяну відпустку в Єгипет його шеф говорив у минулому часу.

– Через сім днів.

– От часу тобі тиждень і даю! А, можливо, і раніше впо-
раєшся. Можливо, звичайне самогубство. «Білий кит» по-
вернувся. А якщо ні – звиняй, нічого поробити не зможу!

Гайовий від душі вилаявся, добре, що встиг відключити
телефон. Він ненавидів свою роботу саме за те, що комусь
закортіло звести рахунки з життям у суботу і саме напередод-
дні його відпустки. Хоч і любив її також.

Телефон заспівав знову. Телефонували з вулиці й повідо-
мили, що патрульна машина чекає.

– Я ще в трусах! – спересердя відказав Орест. – Чекайте!

Звичайно, при такому поспіху часу на сніданок не зали-
шалось, але Орест усе ж встиг поголитися, почистити зуби
і впевненим у собі тридцятидвохрічним чоловіком спусти-
вся сходами на вулицю. Він жив досить-таки далеко від цен-
тру міста, любив цей район і всіляко намагався зробити його
кращим. Принаймні місцева братва старалася не потрапляти
йому на олівець.

Поліцейський «ауді» стояв біля протилежного тротуару.
Гайовий перейшов вулицю і відкрив дверцята машини. На
передніх місцях звично сиділи двоє поліцейських.

Привітавшись, Орест попросив дорогою до місця викли-
ку заїхати у якийсь фаст-фут. Замість відповіді один із полі-
цейський передав Оресту склянку з кавою і загорнутий у па-
пір лаваш.

– Ми знали, що тебе підняли з ліжка, – пояснив здивова-

ному Гайовому поліцейський.

Оресту нічого не залишилося, як подякувати. Він почекав, коли авто виїде на паралельну вулицю і лише затим приступив до сніданку.

Коли вони доїхали до потрібного місця, Орест Гайовий успішно здолав лаваш, а в закритій склянці залишилося досить кави. Так з кавою в руці він і попрямував до групи людей, що зібралися перед дев'ятиповерховим будинком. Саме місце падіння вже обнесли обмежувальною стрічкою, на деякій відстані від якої стояли нечисленні місцеві жителі. Поліцейський, котрий слідкував за тим, щоб ніхто не заважав оперативній групі, привітався і підняв перед Орестом кольорову смужку. Біля накритого тканиною тіла Гайовий побачив патологоанатома Сергія Котляра і стажера.

– Доброго дня, шефе! – привітався Соколовський.

Гайовий кивнув головою. Позаяк Котляр був у рукавичках і невідомо, куди він ними лазив, вітатися за руку не став.

– Що у нас? – запитав патологоанатома.

– У нас труп! – відповів він. – Жінка років тридцяти – тридцяти п'яти, досить красива... була, вивалилася з дев'ятого поверху. Впала на асфальт. Підозрюю, що у неї не залишилося жодної цілої кістки.

– Покажи! – звернувся Гайовий до стажера.

Той обережно підняв край тканини. Жінка дійсно була красивою, якщо судити з лівої половини обличчя, котре не розбилося і не забризкалося кров'ю. Жертва була одягнута у

дорогу сукню бузкового кольору.

– Досить! – сказав Орест і, коли Соколовський опустил тканину, закінчив: – Дивно.

– Тут багато чого дивного, але що саме зацікавило тебе? – озвався Котляр.

– Сукня, судячи з вигляду, куплена аж ніяк не на Перехресті (Орест мав на увазі базар на протилежній околиці міста).

– Так, це виключено! – вставив Веніамін Соколовський. – Якийсь дуже дорогий butik.

– Правильно, стажере, а от прикрас я не побачив. Не було чи зняли?

– Не було прикрас. Узагалі нічого не було, – сказав Котляр. – Ні документів, ні ключів від квартири, навіть сумочки не знайшли.

А оце вже дуже дивно! Орест Гайовий не міг уявити собі таких жінок без хоча б косметички, а помістити її можна саме у сумочку. Як на нього, не нижче «дольче-габана».

– Може, вона жила у цьому будинку? – висловив припущення.

– Не жила, – знову вставив слово стажер. – Я опитав жильців – ніхто її не знає. Крім того, випала вона не з квартири, а з вікна сходової клітки.

Орест Гайовий подивився вгору. Вікно між передостаннім та останнім поверхами було відчинене.

– Доку! Що можеш сказати – це самогубство? – звернувся

він до патологоанатома.

– Скажу в понеділок, – відповів Сергій. – Тіло – суцільна гематома, але сам бачиш, що все тут щось не так.

– Це не самогубство! – упевнено мовив Соколовський.

– Може, опустишся до пояснень? – їдко запитав Орест.

– Залюбки! Я знаю жінок подібного типу. У них присутній так званий «комплекс Клеопатри».

Гайовий широко відкрив очі. І здивував його не загадковий «комплекс Клеопатри», про який він чув уперше, а ствердження стажера, що він знайомий з такими жінками. Орест узагалі сумнівався, що той взагалі знав хоч якусь жінку.

– Що за «комплекс Клеопатри»? – недовірливо запитав Гайовий.

– Існує легенда, що цариця Єгипту Клеопатра довго не наважувалася покінчити з собою, бо не могла знайти такий спосіб звести з життям рахунки, який би був безболісним і не спотворював тіло. Отрута відпадала одразу, адже після неї тіло синіє і розпухає; клинок не підходив, бо цариця не виносила болю. Укус отруйної змії підходив за всіма параметрами, – говорив Соколовський.

– До чого тут це?

– Такі жінки навіть сміття не виносять, не нафарбувавшись! Головне не те, що говорять про них за життя, але що говоритимуть після смерті. Особливо на похоронах. Вони і там мають бути красиві. Тому цей випадок, – Веніамін кив-

нув на накрите тіло, – перекреслює все, адже навіть ховатимуть її у закритій труні. Якщо вже так приспічило звести рахунки з життям, можна залізти у ванну і перерізати собі вену.

Орест із Сергієм слухали дещо сумбурне пояснення стажера і про себе відзначили, що той правий.

– І крім того, навіщо пертися сюди? – закінчив Соколовський.

– Ось це ти і виясниш, – охолодив його Гайовий.

– Як?

– Насамперед пройдешся квартирами від першого до останнього поверху. Можливо, хтось щось і бачив. Особливо перевір, чи не проживають у них молоді здорові самотні чоловіки.

– Ви гадаєте, що це зробив її коханець? – поцікавився зраділий серйозністю завдання стажер.

– Після цього... Ти сфотографував тіло? Після цього обійдеш всі бутики в центрі міста і поцікавишся, чи не купував хтось у них таку сукню.

– Та таких покупок може бути багато! – засумнівався Веніамін.

– Таких покупок не може бути багато! Це ексклюзив! Обмежена партія і, як правило, кожен бутик має своїх постійних клієнтів, котрі в свою чергу мають дисконтні картки. Усе! Дерзай!

Слова Гайового послужили Соколовському пострілом

стартового пістолета. Він миттю сховався за дверима під'їзду.

– Буде толк! – озвався Сергій Котляр.

– Якщо витримає такий темп. Кажеш, лише в понеділок? А раніше не можна?

Котляр похитав головою.

– У мене морг завалений, – виправдовувався він. – І не ти єдиний займаєшся вбивствами. У понеділок – і то тільки тому, що тобі підпирає відпустка. Хоча я навіть без розтину можу з упевненістю сказати: правий твій стажер. Так не зводять рахунки з життям! Принаймні такі дами.

Котляр повернувся, махнув рукою, закликавши двох санітарів із носилками. Орест Гайовий не став спостерігати, що буде далі, а натомість повернувся до поліцейської машини, якою приїхав сюди.

– От що, пінкертони, досить байдикувати! – мовив він. – Пошукайте десь у радіусі двісті метрів звідси покинуту машину.

– Будь-яку? – уточнив сержант, що сидів за кермом.

– Якщо знайдете «жигулі», можете забрати собі цей раритет. Мені потрібна нова модель бажано жіночого смаку. Знайдете – повідомте мені. Я буду у відділку.

Тільки коли поліцейські поїхали, Орест Гайовий зрозумів, що залишився без транспорту і не знає, як добиратиметься на роботу. Справді, не їхати ж звідси у кареті швидкої допомоги з тілом жінки, у якої не залишилося жодної цілої кіст-

ки!

Поки він роздумував, до нього підійшла дівчина, у якій Орест угадав журналістку. Лише цього не вистачало сьогоднішнього дня.

– Доброго дня! – привіталася дівчина. – Мене звати Олеся Каштан. Можна взяти у вас інтерв'ю?

Орест зміряв тендітну постать журналістки.

– Усі коментарі щодо цієї справи ви отримаєте від нашої інформаційної служби, – відповів він. – Я не уповноважений коментувати будь-що. На жаль.

– Чому «на жаль»? – схопилася за його останні слова журналістка.

– Тому що, як би мені не хотілося поспілкуватися з вами найдовше, я обмежений і в часі, і в компетентності. Тому, якщо вас дійсно зацікавила ця справа, запрошую до головного управління поліції.

Видно, дівчина не розраховувала на подібну відповідь, хоч і була до неї готова. Але журналістська хватка у неї все ж була присутня.

– Хоч скажіть – це вбивство чи самогубство? – запитала вона.

– Дівчино, ви надивилися американських серіалів, – похитав головою Гайовий. – Так от, повірте: нічого з того, що там показують, немає. Ні того, що одразу на місці злочину висуваються гіпотези, серед яких є правильна, і навіть аналіз ДНК робиться не протягом хвилини, а днями. Тому, щоб не

вводити в оману ваших читачів, скажу ненависну вам, журналістам, фразу.

– Яку? – не зрозуміла дівчина.

– No comment!

Залишивши розгублену журналістку, Орест Гайовий подався до найближчої автобусної зупинки.

Він любив працювати у такі дні, коли у приміщенні мало людей, лише чергові й ті, котрим потрібно до завтрашнього ранку здати звіт. Звичайно, це не стосується вихідних днів, але якщо вже нічого не поробиш, залишається розслабитися й отримати задоволення.

Привітавшись із черговим на «ресепшені», Гайовий попрямував до своєї кімнати, котру ділив разом з напарником. Геннадія на роботі сьогодні не було – із понеділка він у відпустці і щоб у начальства не виникло спокуси використати його в останні дні, ще вчора виїхав у Карпати, прихопивши з собою сім'ю.

Включити комп'ютер – кілька секунд, і поки той завантажувався, Орест устиг скинути куртку і навіть налити у чайник воду.

Як він і гадав, Соколовський вже переслав фотографії з місця події. Переглядаючи знімки, Гайовий щораз ловив себе на думці, що стажер, напевне, все ж має рацію: на самогубство не схоже. А схоже воно на звичайний «висяк»!

Орест знову переглянув фото і здивувався. От чого не вистачає таким жінкам? Красиві, багаті, не спотворені інтелек-

том. Живи собі і насолоджуйся божественним життям! Так ні, і собі життя скорочує, й іншим жити не дає. Принаймні йому, Оресту Гайовому, в суботу і, судячи з усього, увесь наступний тиждень.

Зрештою, зараз робити будь-які висновки поки що рано, надто мало інформації. Гайовий вирішив дочекатися стажера, виписати йому за невиконану роботу і мати привід піти додому, щоб повернутися аж у понеділок.

Веніамін Соколовський з'явився у кімнаті тоді, коли Гайовий почав втрачати терпіння. Він хотів було вичитати недбайливому стажеру за те, що примусив себе чекати, але його радісний вигляд говорив, що Соколовський вже розкрив справу і зараз явить перед недовірливим шефом злочинця. Але стажер закрив за собою двері, і Гайовий зрозумів, що робота попереду.

– Шеф, я знайшов!

З цими словами Соколовський стомлено опустився на стілець.

– Що знайшов? Злочинця?

– Ні, встановив особу вбитої.

«Гм, також непогано!» – відзначив Гайовий.

– Розповідай, але в міру надходження інформації.

– Розповідаю. Я перевірів усі квартири потрібного під'їзду. Лише у трьох квартирах не відчиняли, але сусіди повідомили, що господарі вже давно поїхали хто у відрядження, хто на моря. Як звичайно, ніхто нічого не чув, лише на вось-

мому поверсі якась бабулька, котра погано чує, але ще гірше спить, сказала, що пізно вночі їй здалося, що у коридорі хтось вовтузиться.

– Якщо здається, знаєш, що треба робити? – невдоволено поцікавився Орест.

– Хреститися, – парирував Веніамін. – Саме це я і сказав бабутьці. Вона сприйняла мої слова буквально, перехрестилася і «Христом-Богом» поклялася, що це їй не причулося. Я так думаю, що вона могла говорити правду. Саме пізно вночі дамочка викинулася з вікна.

– Поки що не почув нічого нового, – остудив стажера Гайовий.

– Тоді я поїхав у центр міста і пройшовся декількома відомими бутиками. Уже в другому мені підтвердили, що ви були праві, шефе: партія одягу обмежена, продали лише два комплекти, причому один купила дружина консула

(мені відмовили в проханні назвати її ім'я), а другий було реалізовано через дисконтну картку. Нашою невідомою є Авдоніна Василина Рудольфівна. Тридцять чотири роки. Вдова.

– Авдоніна? – перебив Соколовського Гайовий. – Знайоме прізвище.

Веніамін усміхнувся, вийняв смартфон і став читати:

– Авдонін Михайло Романович. Сорок дев'ять років. Підприємець, але ходять чутки, що свій статок нажив не зовсім чесним шляхом. Ну, це і не дивно. Загинув у травні цього

року під час відпочинку на острові Балі.

«От і їдь кудись на море!» – з досадою відзначив Орест.

– Де жила, встановив?

– Так. Є адреса. Це недалеко від бутика. Вулиця Дорошенка. Дорогою сюди я заглянув до потрібної квартири. Двері закриті, ніхто не відповідає. Я поставив при вході поліцейського і наказав йому знайти слюсаря, – повідомив Соколовський.

– Ось це вже щось! – підвівся Гайовий. – Чого сидимо? Прапор у руки – і вперед за орденами!

– А дадуть? – засумнівався Веніамін.

– Принаймні не попруть з роботи!

Дорога до потрібного будинку зайняла майже п'ятнадцять хвилин, і це враховуючи той факт, що добиралися вони патрульною машиною. Будинок стояв на тихій вуличці, що йшла паралельно проспекту Свободи.

– Приїхали, – повідомив Соколовський.

Орест Гайовий оглянувся і одразу запримітив сріблястий «ягуар».

– Стажере, перевір, кому належить це авто.

Соколовський залишився з патрульними вияснити, хто є власником дорогої машини, а Гайовий попрямував до дверей будинку, біля яких стояли поліцейський і літній чоловік із сумкою.

Орест представився.

– Старший сержант Ребрик! – відповів поліцейський.

– А ви? – поцікавився Гайовий.

– Микола. Я з жеку.

– Що ж, пішли.

Потрібна квартира знаходилася на четвертому поверсі. Ліфта, звичайно, у таких будинках не було, тому довелося підніматися своїми ногами.

Біля потрібної квартири Гайовий кілька разів натиснув на кнопку дзвінка. Крізь броньовані двері чувся приглушений мелодійний передзвін, але ніхто не поспішав відчиняти.

– Відкрийте! – наказав Гайовий слюсарю.

Той мовчки поставив на підлогу сумку, дістав звідти інструмент, один вигляд якого змусив Гайового засумніватися в ефективності кримінального кодексу, вправно повозився із замком, і вже за хвилину справу було зроблено.

– Прошу! – відійшов убік Микола.

Орест Гайовий обережно прочинив двері. Там нікого не було. Зате на четвертий поверх уже встиг піднятися Соколовський.

– «Ягуар» належить нашій жертві, – захекавшись, повідомив він.

– Тобі, Веніаміне, варто більше ходити, – порекомендував Орест. – Заходимо!

Позаяк ні він, ні тим більше стажер зброї не мали, першим пішов старший сержант Ребрик. Тримавши в руках пістолет, він сторожко обійшов усі кімнати. Гайовий із Соколовським йшли за ним. Нічого такого, що могло вказати, чому влас-

ниця такої шикарної квартири вирішила викинутися з вікна, до того ж у спальному районі, вони не побачили.

Зайшовши в останню кімнату, Ребрик озвався.

– Капітане! Ви це маєте бачити! – сказав він.

Орест пройшов у кімнату. На відміну від інших трьох, тут був повний розгардіяш. На підлозі валялися осколки розбитого дзеркала, судячи з кількості, великого розміру. Поміж ними вгадувалися уламки не менш великої і дорогої люстри.

Але все це Гайовий запримітив значно пізніше. Як тільки він увійшов, найперше, що кинулося йому в очі, була велика діра у стіні.

– Що тут, до біса, сталося? – вихопилося у Веніаміна Соколовського.

– А ось це, любий мій, нам і належить з’ясувати! – відповів Орест Гайовий.

V

Павло приїхав рейсовим автобусом у потрібне йому село значно пізніше, ніж сподівався. Село з оригінальною назвою Кути справді виявилося навіть не кутом, а справжнім тупиком. Це був крайній населений пункт, куди їздив автобус. Хоч вигляд дороги, що сполучала село з центральною трасою, змусив Павла позаздрити тутешнім жителям білою заздрістю, це не стало причиною того, щоб прибути на кінцеву зупинку вчасно. Тому коли водій, літній чоловік, судячи з усього, веселої вдачі, сказав своє, напевне, фірмове «Станція “Вилізай”!», годинник показував за двадцять хвилин на десяту. Відправа у місцевій церкві вже почалася, спішити нікуди, але й тинятися селом потреби немає. Нова людина одразу стає центром уваги і викликає якщо не підозру, то принаймні нездорову цікавість, а цього Павлові хотілося найменше. Він подумав було дочекатися Маркіяна біля його будинку, але не стовбичити ж перед закритою плебанею всю літургію, та й церква близько. Знову непотрібні розмови, тому, тверезо оцінивши ситуацію, Загородній вирішив перечекати вільний час там, де належить йому бути у неділю, – у церкві.

Як він і думав, відправа вже почалася, і Павло зайшов до церкви одночасно з останніми словами священика, котрим він закінчив проповідь. Загородньому здалося, що Маркіян затримав на ньому ледь уловимий погляд, але одразу

переключився на службу. Павло скромно заховався за однією з колон праворуч, де зазвичай стояли чоловіки. Людей у церкві було небагато, не більше п'ятдесяти, але це й не дивно, враховуючи, що і село, у котрому правив колишній однокласник, не могло похвалитися великим населенням. Згадавши, що дорогою до церкви йому ніхто не зустрівся, Загородній зробив висновок, що, напевне, зараз він бачить усіх місцевих жителів.

Судячи зі здивованих неприємних поглядів, котрі Павло відчував на собі, приїжджих тут було мало, що і не дивно, враховуючи віддаленість села від центральної траси. Та й веселий водій повідомив, що виїжджатиме він назад до районного центру аж о п'ятій тридцять, тому у Павла залишалося достатньо вільного часу, щоб вирішити те, заради чого він приїхав сюди.

Тим часом служба повільно закінчилася; отець Маркіян завершив її звично, з нагадуванням, якого святого сьогодні згадують, нагадав присутнім, що чекає їх на вечірню о п'ятій годині.

Люди поволі почали розходитися. Павло не знав, чи доречно залишатися у незнайомій йому церкві, тому вирішив дочекатися Маркіяна надворі. Зауваживши на собі декілька поглядів, він усе ж вирішив не реагувати на них, хоч йому і було незручно. Зрештою, нічого дивного у тому, що на недільну відправу приїхала чужа людина, напевне, таке тут траплялося не раз.

Тим часом церкву залишив Маркіян і одразу підійшов до Павла.

Привіталися.

– А я думаю – мара якась чи це дійсно Павло! – почав Маркіян. – Що ж тебе привело сюди, друже?

– Приїхав до... тебе, – запнувся Загородній. – Як я маю звертатися?

– Пусте! – махнув рукою Маркіян. – Для тебе я Марек!

Павло гмукнув. Колишній однокласник не забув, як колись називали його у класі.

– Тоді запрошую до господи, – сказав священник. – Підкріпишся з дороги, а там і поговоримо. Це ж скільки часу ми з тобою не бачилися?

– Років шість, напевне, – спробував згадати Павло.

– Шість! – підтвердив Маркіян. – Не менше.

Він провів Павла до плебані, яка виявилася навіть незамкненою. На його німе здивування Маркіян пояснив, що злодіїв у селі споконвіку не було, а чужі сюди не заїжджають – красти нічого, та й кожен чужак тут на виду.

– Тебе також, між іншим, запеленгували, тому якщо маєш намір щось натворити протизаконне, можеш одразу відмовитися від цього.

– Та я не збираюся чинити нічого протизаконного! – відказав Павло. – Просто хочу отримати консультацію у спеціаліста.

– Якщо це пов'язано з питанням церкви, то ти приїхав

недаремно.

– Сподіваюся, що це стосується церкви.

Будинок, у котрому ось уже чотири роки проживав Маркіян Кирилюк, вражала спартанською обстановкою, але для Павла це не стало несподіванкою. Два роки тому раптово захворіла і буквально за місяць згасла Оксана, дружина Маркіяна. Із веселого, дотепного священика він перетворився на мовчазну задумливу людину. У служінні в церкві Маркіян знайшов єдине своє спасіння. Він навідріз відмовився перебратися в іншу, багатшу парафію, котру йому пропонували. Хоч у колах, у яких обертався Маркіян, подібних відмов не терпіли, усе ж із розумінням поставилися до бажання молодого священика бути поруч із могилою рідної йому людини.

Але охайність, що панувала в будинку, підказувала, що жіноча рука тут усе ж є. На столі у кухні навіть чекав накритий білим рушником обід.

Зауваживши здивований погляд гостя, господар поспішив заспокоїти.

– Місцеві жінки постаралися, – мовив він. – Я відмовлявся від такої честі, але на сході вони вирішили по черзі готувати мені обід на неділю.

– Тебе люблять, – зробив висновок Павло.

– А також бояться, що я поїду звідси. Але це даремно: Оксану я не залишу.

Маркіян говорив про дружину, як про живу, і Павло зрозумів, що для друга вона не помирала.

– Я скину сутану, а ти почекай мене тут, – сказав Маркіян і пішов в іншу кімнату.

Павло оглянув кухню, відзначив ідеальний порядок і сів у крісло перед столом. Він вирішив не форсувати подій, зрештою, до відправки автобуса ще добрих шість годин.

Маркіян з'явився несподівано, уже без сутани, у звичайній чорній сорочці, навіть без колоратки. Він підняв рушник, котрим якась жінка накрила приготовлений йому обід. Борщ, картопля з рибою.

– Склади компанію! – сказав він.

Павло хотів було відмовитися, мовляв, тут одному ледве вистачить, але господар не став вислуховувати ці аргументи і налив страву у дві глибокі миски.

Гість не став більше відмовлятись, узяв запропоновану йому ложку, і невдовзі чулося лише постукування ложок об посуд.

– Як тітка Стефа? – поцікавився Маркіян, коли з основною стравою було покінчено і господар запропонував каву.

– Воює, – повідомив Павло, спостерігаючи за діями Маркіяна.

Господар насипав у турку вже раніше помелену каву, залив її холодною водою, причому взяв її не з крана, а з великого бутля, видно, спеціально припасеного для таких випадків. Поцікавившись, чи п'є Павло каву солодкою, додав цукор, перемішавши все, і лише затим поставив на вогонь.

– З ким із невісток воює? – запитав Маркіян.

– З Максимом. З невістками у мами пакт про ненапад.

– А Макс?

– Максим виріс, змужнів, але, судячи з усього, не порозумнішав. Яким шибайгоголовою був за нашої молодості, таким і залишився. Навіть Юля не перевиховала його.

Це розвеселило Маркіяна, і він заледве не прогавив момент, коли потрібно було забирати турку з вогню. Проробивши цю процедуру ще декілька разів, він розлив свіжий паруючий напій у філіжанки і поставив на стіл тарілку з солодощами.

– Розповідай! – сказав він.

– Що? – не зрозумів Павло.

– Причину, через яку ти нарешті згадав свого колишнього однокласника. Адже не лише каву приїхав пити!

– Ні, не лише.

Павло вийняв з кишені смартфон і, пошукавши потрібні фотографії, простягнув Маркіяну.

– Тобі нічого не говорить цей напис? – запитав він.

Маркіян поставив на стіл філіжанку, здивовано подивився на фотографію, потім рухом пальців збільшив зображення.

– Звідки це у тебе? – запитав він.

– Ти не образишся, коли я не буду відповідати саме на це запитання? – поцікавився Павло.

– Не образюся, але ця пересторога даремна. Смію нагадати тобі, що я священик і з поняттям таємниці сповіді знай-

омий не з чуток.

– Але я не сповідаюсь!

– Забули.

– Ти зможеш розібрати, що там написано?

– Текст дуже вицвів, але навіть тепер можу сказати, що це церковнослов'янська мова.

– Ти можеш його прочитати? – не вгавав Павло.

– Спробую, – непевно сказав Маркіян. – Звичайно, краще було б, якби ти привіз із собою оригінал.

Павло хмикнув.

– Це для тебе краще. Пергамент виявився настільки хрусткий, що з нього нічого не залишилося б після поїздки до вашого села. Він узагалі розпався наче четверо після того, як я встиг його сфоткати.

– Значить, оригінал у тебе, і це пергамент.

Павло кивнув головою.

– Забирай свою каву, солодке і йди зі мною, – підвівся Маркіян.

Так вони удвох – Павло з кавою і татцею з солодощами, а Маркіян із кавою і смартфоном – перейшли до іншої кімнати, котра слугувала місцевому священику вітальнею. На столі Павло зауважив ноутбук.

– Шнур маєш? – запитав Маркіян, включаючи ноутбук.

Павло заперечливо похитав головою.

– Пригадую, у школі тобі також завжди чогось бракувало, – незлобно сказав господар і, подивившись на марку смарт-

фона, вийняв із шухляди шнур від свого апарата.

– Що ти хочеш робити? – поцікавився Павло.

– Якщо ти не приніс мені оригінал напису, а лише недосконалий знімок, доведеться пригадати ази інформатики. Що таке фотошоп, ти не забув?

Він кивком голови наказав присісти поруч, вправними руками переніс зображення зі смартфона на екран, віддав його власнику. Маркіян виявився не лише чудовим священиком, але й вправним навіть не юзером. Павло засумнівався, чи можна служителя церкви порівнювати з хакером. Либонь, якщо і можна, то варто використовувати первісне, ще не негативне значення цього слова.

Попрацювавши над контрастом, яскравістю, Маркіян добився найоптимальнішої картинки. Він надпив дещо охололу каву, забувши при цьому про солодощі.

– Ну? – нагадав про себе Павло.

– Не нукай! У нас у семінарії відучили від двох слів паразитів: «е-е-е» і «ну». Рознукався!

Маркіян вдивився у текст. Він одразу розгадав, що напис древній і пов'язаний з церковним текстом.

– Я вчився у греко-католицькій семінарії, тому церковнослов'янські тексти нам викладали не як основні. У православних семінаріях їм приділяють значно більше часу й уваги, – говорив Маркіян, – але, на твоє щастя, я мав відмінні оцінки з усіх предметів – і важливих, і не дуже. Так от, відомо декілька типів почерків, котрими писали наші предки:

устав, півустав, в'язь, скоропис, так зване гражданське письмо. Це – скоропис, і якщо це скоропис, то написаний він не раніше чотирнадцятого століття. До того скоропису просто не існувало.

– Що тут написано? – не вгавав Павло.

– Тепер про напис. З церковнослов'янською у мене, м'яко кажучи, не дуже, але зарадити цьому можна. Я бачу у першому рядку слово, котре сміливо можу інтерпретувати, як Даниїл.

– Пророк Даниїл? Той, що у Вавилоні?

– А іншого я не знаю. Так, дай хвилинку. Тут написано: «Ти же, Даніїле, загради словеса и запечатай книги до време скончання».

– І що це значить?

– У перекладі на зрозумілу мову цей текст – і це підтверджує Огієнко – звучить наступним чином: «А ти, Даниїле, заховай ці слова і запечатай цю книгу аж до часу кінця».

Павло нічого не зрозумів, про що не забарився повідомити другові.

– Мені поки що також не все зрозуміло. Можливо, допоможуть наступні рядки. Почекай, дай мені сконцентруватися.

Концентрація отця Маркіяна затягнулася на п'ять хвилин, і Павло вже почав хвилюватися за друга, але той, неначе нічого не сталося, продовжив:

– Не буду перевантажувати мозок оригінальним текстом,

але з упевненістю можу стверджувати, що це цитати з Давидових псалмів.

– Прочитати можеш? – допитувався Загородній.

– Звичайно, можу! Чи ти думаєш, що, окрім «Благословлю Тебе, Господи...», я нічого не знаю?

Павло цього не думав.

– Тут хтось написав цитати з різних псалмів, причому один псалом повторюється двічі. Слухай. «Тих же, що збочують на свої манівці, нехай їх провадить Господь разом із беззаконцями!» Наступний рядок. «Вернися ж із нашим полонном, о Господи, немов ті джерела, на південь!» Далі. «Хваліте Господнє Ім'я, хваліте, Господні раби, що стоїте в домі Господньому, на подвір'ях дому нашого Бога!» І останній рядок є повтором «Вернися ж із нашим полонном...»

– Ти все це розібрав? – захоплено вигукнув Павло Загородній.

– Я це все знаю. Не хочу вигадувати і хвалитися, що розібрав, – відповів Маркіян, – але...

– Що?

– Але що робити далі з цим текстом, я не знаю.

– Це церковні тексти?

– Це церковні тексти, але хто їх написав і, головне, чому, сказати не можу.

Маркіян знову вдивився у текст на екрані ноутбука.

– Потрібно ще щось, а що, не знаю.

Павло спостерігав за другом, хвилюк подумав і лише піс-

ля того поліз рукою в кишеню.

– Можливо, це допоможе, – сказав він і поклав перед Маркіяном загорнутий у носовичок невеликий предмет.

Здивований священник подивився на Павла, перевів погляд на згорток і обережно розгорнув його. Він побачив, що це древня тверда, напевне, сургучева печатка із ледь помітним рельєфом.

– Звідки це у тебе? – поцікавився вражений Маркіян.

– Була на пергаменті, – пояснив Павло. – Відлетіла, коли я намагався розгорнути його, тому не потрапила на фото.

Маркіян придивився до печатки. Те, що вона була древня, сумнівів не було, а той факт, що нею скріпили цей дивний документ, свідчив про його важливість. На жаль, хоч щось розібрати було неможливо або майже неможливо. А якщо...

Зауваживши, що Павло вже заховав свій смартфон, Маркіян вийняв свого і сфотографував печатку, затим під'єднався до ноутбука.

– Що ти робиш? – поцікавився Павло.

– Те саме, що і з текстом, – коротко пояснив Маркіян.

Він швидкими рухами відновив чіткість напису на печатці й перевів дивний погляд на Павла.

– Що? – не зрозумів той.

– Тепер, Пашо, тобі не відвертітися.

– Ти про що?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.